

SPRÅKFÄRDIGHETSÖVNING FÖR TOLKAR

När uppror skakade det senmedeltida samhället

Korruption, stärkta aristokratiska maktpositioner och en hårdnande [1] resurser var några av de krafter som ledde till folkelig revolt i flera delar av 1300-talets Europa. I vissa fall blev förloppet [2] grymt, både när resningarna pågick och när de slogs ned.

Paul Greengrass film The Uprising, som får svensk premiär [3], tar sin [4] i det engelska bondeupproret 1381. Själva upproret är historiskt. När engelsmän talar om "upproret" [5] de i regel händelserna 1381, även om landet också skakades av andra liknande revolter. Den bonde som står i huvudrollen och kallas The Ploughman är däremot fiktiv. Fiktionaliseringen är [6] från Greengrass sida: avsikten är att låta skeendet bli sett ur en vanlig deltagares ögon.

Den strukturella bakgrunden till 1381 års uppror finns i decennierna efter digerdöden och [7] pestvågor. När befolkningen minskade och förutsättningarna för jordäggande och arbete förändrades [8] konkurrensen om de tillgängliga resurserna. Kampen om resurserna hårdnade samtidigt som

Svarsalternativ

[1]

- a) kamp mot
- b) kamp om
- c) kamp på
- d) kamp till

[2]

- a) vederbörligt
- b) oförvitligt
- c) ändamålsenligt
- d) utomordentligt

[3]

- a) i dagarna
- b) i längden
- c) i gengäld
- d) i förekommande fall

[4]

- a) boning
- b) tillflykt
- c) utgångspunkt
- d) tidevarv

[5]

- a) återkallar
- b) förmenar
- c) anser
- d) åsyftar

korruptionen [9] lokalsamhällena. Högadeln kunde därigenom stärka sin makt på både kungens och böndernas bekostnad.

England var inte ensamt. I Frankrike bröt jacqueriet ut 1358 under ledning av Guillaume Cale. Samtidigt försökte tronföljaren och regenten Karl hantera en djup statsfinansiell kris. Han hade sökt få generalständerna att öka [10] för att stärka rikets finanser. Dessa försök förvärrade motsättningarna, och när jacqueriet bröt ut stod norra Frankrike [11] politiskt kaos.

Vad som därefter hände känner vi framför allt genom medeltida [12]. Eftersom källorna [13] politiska intressen måste deras skildringar granskas med särskild försiktighet. I dem berättas om grymma [14], men sådana berättelser kan ha tjänat samtidens politiska syften. När aristokratin väl hade [15] den första chocken kunde den slå tillbaka, och upproret krossades.

Det engelska uppror som [16] The Uprising bröt ut i Kent och Essex sommaren 1381. Det kan förstås som en konsekvens av flera [17] faktorer: skattetrycket, motgångarna i kriget mot Frankrike och folklig ilska över

[6]

- a) medgörlig
- b) medveten
- c) godmodig
- d) tillmötesgående

[7]

- a) följaktligen
- b) uppföljande
- c) påföljande
- d) följsamma

[8]

- a) skärptes
- b) stadfästes
- c) stöptes
- d) stipulerades

[9]

- a) brädade sig i
- b) bröt sig ut i
- c) bredde ut sig om
- d) bredde ut sig i

[10]

- a) påföljderna
- b) pålagorna
- c) påbuden
- d) pådragen

[11]

- a) inom ramen för
- b) i bakgrunden av
- c) på randen av
- d) i förgrunden av

ämbetsmäns [18]. Dessa förhållanden förstärkte missnöjet och bidrog till att konflikten växte.

Den andliga ledaren John Ball var en radikal predikant som yrkade på [19] förmögenhetsutjämning. Som predikant formulerade han ett radikalt program: jorden skulle ägas gemensamt, skillnaderna mellan adel och bönder skulle suddas ut och [20] skulle råda. Dessa idéer innebar ett direkt [21] på den etablerade samhällsordningen.

Ball populariserade också versrader från det tidiga 1300-talet som kommit att förknippas med senmedeltidens folkliga missnöje. De har senare tolkats som ett [22] social utjämning: "When Adam dived and Eve span, / Who was then the gentleman?" Versen fick med tiden en betydelse långt utöver sitt ursprungliga sammanhang.

Vid Balls sida stod folkledaren Wat Tyler, som [23] den politiska och militära rörelsen och [24] befäl över en här av bönder och borgare. De tågade till London. Den unge Rikard II tog sin [25] till Towern, medan huvudstaden försattes i ett tillstånd av [26] politisk oro.

Den 14 juni trädde Rikard i direkt

[12]

- a) redogörelser
- b) regimer
- c) hedersbetygelser
- d) vedermödor

[13]

- a) utgör
- b) präglas med
- c) utmynnar i
- d) präglas av

[14]

- a) överdåd
- b) övergrepp
- c) övermod
- d) överblick

[15]

- a) överträtt
- b) frångått
- c) övervunnit
- d) inkräktat på

[16]

- a) står i centrum för
- b) har sin grund i
- c) tar sin början i
- d) har sin upprinnelse i

[17]

- a) underförstådda
- b) samverkande
- c) motverkande
- d) utagerade

förhandling med upprorsledarna och tillmötesgick deras krav, men plundringarna fortsatte. Följande dag möttes Rikard och Tyler på nytt. Mötet [27] när Londons borgmästare ryckte Tyler ur sadeln och dödade honom. Därmed hade förhandlingarna abrupt övergått i en öppen konfrontation.

[28] grep kungen själv initiativet. Han förklarade att han hädanefter avsåg att själv överta ledningen och lyckades få rebellerna att återvända hem. Många förlitade sig på att kungens [29] skulle bestå.

Så blev det inte. När upprorshären [30] återtog Rikard II sina löften och drog tillbaka den amnesti som tidigare hade beviljats upprorsmännen.

[18]

- a) maktbalans
- b) maktlöshet
- c) vanmakt
- d) maktmissbruk

[19]

- a) långtgående
- b) långgrandig
- c) långväga
- d) långsträckt

[20]

- a) jämnhet
- b) jämkning
- c) jämlikhet
- d) jämnmod

[21]

- a) ingrepp
- b) angrepp
- c) tillgrepp
- d) intrång

[22]

- a) upphov till
- b) utlopp för
- c) undantag från
- d) uttryck för

[23]

- a) delegerade
- b) uträttade
- c) anförde
- d) införlivade

[24]

- a) förde
- b) hänförde
- c) avstyrde
- d) gick till

[26]

- a) tilltalande
- b) tilltagande
- c) tilldragande
- d) eftertraktad

[28]

- a) Därnäst
- b) Närhelst
- c) Däröver
- d) I det närmaste

[30]

- a) uppenbarat sig
- b) skildrats
- c) inställt sig
- d) skingrats

[25]

- a) rymd
- b) undanflykt
- c) tillförsikt
- d) tillflykt

[27]

- a) uteblev
- b) uppsköts
- c) urartade
- d) inställdes

[29]

- a) upptåg
- b) utfästelser
- c) utlägg
- d) uppmaningar

Bedöm ditt resultat

Rätta övningen mot facit och ge dig själv 1 poäng för varje rätt svar.
Maxpoäng: 30 poäng.

27–30 rätt (90–100 %) – Mycket starkt resultat

Du har mycket god träffsäkerhet i den här övningen.

23–26 rätt (ca 77–87 %) – Starkt resultat

Gå igenom de luckor du missade och kontrollera varför alternativen blev fel.

18–22 rätt (60–73 %) – Fortsätt träna

Flera luckor bör analyseras närmare: betydelse, konstruktion och sammanhang.

0–17 rätt (0–57 %) – Arbeta om texten

Gå tillbaka till texten och arbeta systematiskt med de luckor och konstruktioner som blev fel.

Efter rättningen

1. Missade jag betydelsen i hela texten?
2. Missade jag vilken funktion, betydelse eller ordklass meningen krävde?
3. Vilka alternativ hade jag kunnat utesluta innan jag valde?

Facit

Kontrollera dina svar först när du har gjort hela övningen.

1. b) kamp om	16. a) står i centrum för
2. d) utomordentligt	17. b) samverkande
3. a) i dagarna	18. d) maktmissbruk
4. c) utgångspunkt	19. a) långtgående
5. d) åsyftar	20. c) jämlikhet
6. b) medveten	21. b) angrepp
7. c) påföljande	22. d) uttryck för
8. a) skärptes	23. c) anförde
9. d) bredde ut sig i	24. a) förde
10. b) pålagorna	25. d) tillflykt
11. c) på randen av	26. b) tilltagande
12. a) redogörelser	27. c) urartade
13. d) präglas av	28. a) Därnäst
14. b) övergrepp	29. b) utfästelser
15. c) övervunnit	30. d) skingrats